

กากี: การดัดแปลงวรรณคดีเป็นบทละครเวทีสมัยใหม่

Kaki: The adaptation of classical literature
to a contemporary stage play

มนตรี มีเนียม¹

Montri Meenium

Abstract

Showcasing literary adaptation methods, the paper was written based on a case study which had adapted the Thai classical literature of Kaki Klon Suphap or Kaki in Verse, written by Chao Phraya Phrakhleng (Hon), for a stage play “Kaki,” produced by the Faculty of Liberal Arts at Prince of Songkla University, Thailand. It was argued that when adapting a literary source to a different genre such as a contemporary stage play, one must consider all the dimensions in which the target genre differs from the original source, such as rhetoric, literary structure or convention, points of view, emotional content, and cultural contexts specific to particular eras. The adaptation of Kaki in Verse to the modern stage play for younger generations therefore involved a 4-stage process: 1) adjusting the theme, 2) designing stage presentation, 3) reworking the storyline, 4) drafting and revising the play script. In the stage play, the original theme of Kaki, accentuating the condemnation of the female protagonist

¹รองศาสตราจารย์ ภาควิชาสารัตถศึกษา คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่
Associate Professor, Department of Educational Foundation, Faculty of Liberal Arts,
Prince of Songkla University, Hat yai Campus

who succumbed to sexual lust, thus committing adultery and telling lies, was adapted to accommodate the contemporary viewpoint that regardless of sexual orientation, ones can do wrong if unmindful and yielding to lust. The adapted stage performance did not exceed two hours to satisfy the taste and interest span of the target audiences the majority of which were high school and university students. The storyline including characters, scripts, as well as background from Kaki in Verse was modified to fit the newly adjusted theme. Finally, the play script was drafted, revised, and made ready for the Faculty's annual stage play.

Keywords: Literary adaptation, Kaki, contemporary stage play

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเสนอแนวทางในการดัดแปลงวรรณกรรมเพื่อการอ่านเป็นวรรณกรรมเพื่อการแสดง โดยใช้การดัดแปลงวรรณคดีเรื่องกาจกลอนสุภาพของเจ้าพระยาพระคลัง (หน) เป็นบทละครเวทีสมัยใหม่เรื่องกาจ ที่ใช้เป็นบทสำหรับการแสดงในโครงการละครเวทีประจำปี คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ เป็นกรณีศึกษา

ด้วยเหตุผลที่การดัดแปลงวรรณคดีเป็นบทละครเวทีสมัยใหม่ มีความแตกต่างกันด้วยลักษณะของการสื่อสารและองค์ประกอบหรือโครงสร้างของงานและความต่างที่เนื้อหาทางความคิดและอารมณ์ ซึ่งเชื่อมโยงกับทัศนคติของผู้ดัดแปลงในบริบททางวัฒนธรรมที่สัมพันธ์กับยุคสมัย การดัดแปลงวรรณคดีเรื่องกาจกลอนสุภาพเป็นบทละครเวทีสมัยใหม่เพื่อสื่อสารกับคนรุ่นใหม่จึงดำเนินไปใน 4 ขั้นตอน คือ 1) ปรับเปลี่ยนแนวคิดหลัก (theme) ของวรรณคดีเรื่องกาจกลอนสุภาพที่สะท้อนวิถีคิดของสังคมในยุค

ของผู้แต่ง คือ ผู้หญิงที่สมควรถูกประณาม ได้แก่ผู้ที่มักมากในกาม ไม่ซื่อสัตย์ต่อสามีและกล่าวเท็จเป็นไม่ว่าบุคคลจะมีเพศสภาพเป็นเช่นไร หากไม่เท่าทันกิเลสในใจตน ย่อมประพาศติผิตพลาดได้เท่าเทียมกัน 2) ใช้รูปแบบการนำเสนอเป็นละครเวทีสมัยใหม่ มีความยาวไม่เกิน 2 ชั่วโมง เพื่อให้สอดคล้องกับบรรณนิยมและความสนใจของผู้ชมกลุ่มเป้าหมายของละครเวทีเรื่องกาก็ที่เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาและนักศึกษา ระดับอุดมศึกษา 3) เรียงลำดับเหตุการณ์หรือเรื่องราวในบทละครเรื่องกาก็ให้มีความสัมพันธ์สอดคล้องกับแนวคิดหลักที่ดัดแปลง โดยตัด ย่อ หรือขยายโครงเรื่องตัวละคร บทสนทนา และฉากจากวรรณคดีเรื่องกาก็กลอนสุภาพ 4) ตรวจสอบ ปรับแก้ บทละครเรื่องกาก็ให้มีความสมบูรณ์พร้อมที่จะนำไปใช้เป็นบทละครสำหรับการแสดงละครเวทีสมัยใหม่ในโครงการละครเวทีประจำปี คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

คำสำคัญ: การดัดแปลงวรรณกรรม กาก็ บทละครเวทีสมัยใหม่

บทนำ

กาก็ เป็นตัวละครหญิงที่รู้จักกันดีมาตั้งแต่สมัยอยุธยา และได้รับความสนใจสืบต่อกันมาจนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น ดังปรากฏในบทเห่เรื่องกาก็ พระนิพนธ์ของเจ้าฟ้าธรรมาธิเบศร และเรื่องกาก็กลอนสุภาพ ของเจ้าพระยาพระคลัง (หน) (рінฤทัย สังข์พันธุ์, 2534, น. 309) ความน่าสนใจของกาก็อยู่ที่การเป็นตัวละครหญิงที่มีพฤติกรรมขัดแย้งกับค่านิยมและบรรทัดฐานของสังคมที่คาดหวังให้ผู้หญิงรักนวลสงวนตัว และซื่อสัตย์ต่อสามีแต่กาก็กลับมีลักษณะตรงกันข้าม คือ ลุ่มหลงในโลกียรส ไม่ซื่อสัตย์ต่อสามีและกล่าวเท็จ

ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา นอกจากเรื่องของกาก็จะถูกนำไปสร้างสรรค์เป็นวรรณกรรมแล้ว ในศิลปะแขนงอื่นๆ ได้แก่ นาฏกรรม คีตกรรมและจิตรกรรม ก็ได้้นำเรื่องราวของกาก็ไปผลิตซ้ำอย่างต่อเนื่อง การนำเรื่องกาก็ไปถ่ายทอดผ่านงานศิลปะ

จำนวนไม่น้อยเป็นสิ่งยืนยันความสนใจของสังคมที่มีต่อเรื่องราวของกากีได้เป็นอย่างดี (อาทิตย์ ทรุณย์ธร, 2549, น. 14) หากถามว่าเรื่องของกากี ประสบความสำเร็จเพียงใด ก็คงตอบได้ว่า ชื่อของกากีได้กลายเป็นคำคำที่สั้น แต่เจ็บ แสบ ซ้ำล้าลึก ในแง่ของวรรณกรรมที่เป็นแบบอย่างของชีวิต กากี คือตราประทับสำหรับเยี่ยงอย่างที่ไม่ได้ อย่างสมบูรณ์แบบ (กุสุมา รักษมณี, 2547, น. 102)

อย่างไรก็ตาม กระแสการศึกษาสถานภาพและบทบาทตัวละครหญิงในวรรณคดีไทย ทำให้สายตาของคนรุ่นใหม่มองตัวละครหญิงเปลี่ยนไป การแสดงทัศนคติเชิงวิพากษ์และการตั้งคำถาม ต่อชะตากรรมของตัวละครหญิง โดยเฉพาะกากี มักปรากฏในวงวิชาการและการแสดงละครเวทีสมัยใหม่ อาทิ กุสุมา รักษมณี (2547, น. 116-117) ได้มองเรื่องราวของกากีในฐานะวรรณกรรมเป็นบทวิจารณ์ชีวิต โดยแสดง ทัศนคติว่ากากีเป็นบทวิจารณ์บทหนึ่งของผู้หญิงที่ประสบเคราะห์กรรมจากผลของการกระทำของตนเองส่วนหนึ่ง และอีกส่วนหนึ่งเกิดจากการกระทำของเพศที่แข็งแรงและมี สถานภาพเหนือกว่า ในขณะที่สายวรุณ น้อยนิมิตร (2540, น. 166-168) กลับเพ่งเล็ง ไปที่ตัวละครชาย โดยแสดงทัศนคติว่า กากีเป็นเพียงตัวละครที่ผู้ประพันธ์สร้างขึ้น เพื่อเป็นเดิมพันของการแข่งขันชิงดีกันระหว่างบุรุษ กากีเป็นผู้ทำให้พญาคฤทตระหนักรู้ ว่าการแย่งชิงเอาของผู้อื่นมาครอบครองนั้นไม่ยั่งยืน สำหรับคนธรรมดา นางเป็นเครื่องมือ ให้ผู้ต่ำต้อยกว่าได้แก้แค้นผู้ที่มีอำนาจเหนือกว่า ส่วนท้าวพรหมหัตถ์ กากีเป็นส่วนหนึ่งของความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่เผยให้เห็นกิเลส ตัณหา ของผู้ปกครอง

ส่วนแก้วเก้าหรือวินิตา ดิถียนต์ ได้ตั้งคำถามกับผู้ประพันธ์ที่จ้องใจสร้าง ตัวละครกากีให้มีพฤติกรรมที่ขัดแย้งกับค่านิยมและบรรทัดฐานของสังคม ไว้ในคำนำในการ เขียนนวนิยายเรื่องเรือนนพเก้า ซึ่งได้รับแรงบันดาลใจจากวรรณคดีเรื่องกากีกลอนสุภาพ ของเจ้าพระยาพระคลัง (หน) ว่า “...แม้จะเกิดทุนเจ้าพระยาพระคลัง (หน) ไว้ในฐานะ บรมกวีของรัตนโกสินทร์เพียงใดก็ตาม แต่เมื่ออ่านเรื่องกากีครั้งใด ก็อดนึกในใจไม่ได้ว่า ท่านแต่งเพื่อให้ประจักษ์แจ้งในหญิงพาลฝ่ายเดียวเท่านั้นหรือ แล้วผู้ชายพาลในเรื่อง

พญาครุฑและคนธรรพ์ รวมทั้งท้าวพรหมหัตถ์ สามิผู้ไม่อาจปกป้องและยอมให้อภัยภรรยาผู้ชายเหล่านี้จะเรียกว่าผิดและถูกมากน้อยแค่ไหน...” (แก้วเก้า, 2554, น. คำนำ)

เรื่องราวของกาที่ยังไปปรากฏในเนื้อหาของละครเวทีอย่างน้อย 2 เรื่อง คือ กากีของสุรพล วิรุฬห์รักษ์ และกามุปาทนกากีของชลประคัลภ์ จันทรเรือง

พฤติกรรมของกากีและตัวละครชายในบทละครเรื่องกากีของสุรพล วิรุฬห์รักษ์ ยังคงเป็นลักษณะเดียวกับกากีกлонสุภาพของเจ้าพระยาพระคลัง (หน) เพียงแต่ผู้ประพันธ์ได้เพิ่มเติมเนื้อหาตอนท้ายของเรื่องให้กากีมีจุดจบเช่นเดียวกับนางโมรา ในเรื่องจันทโครพ กล่าวคือ หลังจากกากีถูกลอยแพ พระอินทร์ได้แปลงกายเป็นชาย กักขพระมาลงใจ โดยขอให้นางยอมเป็นภรรยาแล้วจะให้กินอาหาร เมื่อกากียินยอม ก็คืนร่างเดิมและบริภาษนาง กากิจึงตอบโต้ด้วยการวิพากษ์พฤติกรรมของพระอินทร์ ท้าวพรหมหัตถ์ พญาครุฑ และคนธรรพ์ ในขณะเดียวกันก็แก้ต่างให้กับตนเองด้วย (อาทิพย์ ดรณัยธร, 2547, น. 5) ส่วนบทละครเรื่องกามุปาทนกากี ของชลประคัลภ์ จันทรเรือง พฤติกรรมหลักของกากีและตัวละครฝ่ายชายก็ดำเนินไปเช่นเดียวกับบทละครเรื่องกากีของสุรพล วิรุฬห์รักษ์ เพียงแต่ผู้ประพันธ์ได้เพิ่มเติมเนื้อหาที่แสดงให้เห็นว่า การประพฤติดูชั่วของกากี ความลุ่มหลงมัวเมาของท้าวพรหมหัตถ์ พญาครุฑ และคนธรรพ์มีที่มาจาก อวิชา ตัณหา และอุปาทาน ที่ตัวละครยึดติด และในตอนท้ายของเรื่องผู้ประพันธ์ได้เพิ่มเติมเนื้อหาให้ท้าวพรหมหัตถ์สามารถละวางกามุปาทนลงได้ด้วยปัญญา (มนตรี มีเนียม, 2544, น. 143-144)

เห็นได้ว่ามุมมองที่มีต่อกากีและตัวละครชายของนักวิชาการวรรณคดีและนักการละคร เป็นการตีความวรรณคดีไทยใหม่ เพื่อให้เนื้อหาของวรรณคดีเป็นที่ยอมรับของสังคมร่วมสมัย ผู้เขียนเห็นว่ากากีเป็นวรรณคดีมรดกที่น่าสนใจในแง่ของการสร้างตัวละครที่ชวนให้ตั้งคำถามและเกิดการวิพากษ์ จึงเขียนบทละครเรื่องกากีขึ้นใหม่ โดยดัดแปลงจากวรรณคดี เรื่อง กากีกлонสุภาพ ของเจ้าพระยาพระคลัง (หน) เพื่อใช้เป็นบทละครสำหรับการแสดงละครเวทีประจำปีคณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัย

สงขลานครินทร์ และเป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัยเรื่องการพัฒนาเยาวชนโดยใช้ศิลปะการแสดง: กรณีศึกษาละครเวทีเรื่องกาگی คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

น่าสนใจว่า การนำวรรณคดีไทย ซึ่งเป็นวรรณกรรมเพื่อการอ่านมาดัดแปลงเป็นบทละครเวทีซึ่งเป็นวรรณกรรมเพื่อการแสดง ผู้ดัดแปลงยังคงเนื้อหาสาระเดิมไว้เพียงใด และมีกลวิธีในการปรับเปลี่ยนโครงสร้างอันเป็นประโยชน์ต่อการสื่อสารความคิดและอารมณ์ในทัศนะของผู้ดัดแปลงอย่างไร

บทความนี้จึงมีจุดมุ่งหมายเพื่อเสนอแนวทางหรือขั้นตอนอันเป็นกลวิธีในการดัดแปลงวรรณคดีเรื่องกาگیกลอนสุภาพของเจ้าพระยาพระคลัง (หน) เป็นบทละครเวทีสมัยใหม่ ซึ่งจะเป็นประโยชน์แก่นักศึกษาและผู้สนใจทั่วไปที่สนใจการดัดแปลงวรรณกรรมเพื่อการอ่านเป็นวรรณกรรมเพื่อการแสดงในบริบทที่ต่างออกไป

กระบวนการในการดัดแปลงวรรณคดีเรื่องกาگیกลอนสุภาพของเจ้าพระยาพระคลัง (หน) เป็นบทละครเวทีสมัยใหม่

ลำดับแรก วิเคราะห์องค์ประกอบหรือโครงสร้างของวรรณคดีต้นเรื่องเพื่อหาแนวคิดหลัก (theme) ของเรื่อง

เมื่อพิจารณาบทสนทนา พฤติกรรมของตัวละคร ฉาก และโครงเรื่อง ก็จะพบว่าวรรณคดีเรื่องกาگیกลอนสุภาพมีแนวคิดที่จะแสดงให้เห็นลักษณะของหญิงชั่วที่ไม่ควรเอาเป็นเยี่ยงอย่าง เนื้อหาของวรรณคดีเรื่องกาگی จึงแสดงให้เห็นพฤติกรรมด้านลบของกาگیเพียงด้านเดียว คือ ลุ่มหลงในกาม ไม่ซื่อสัตย์ต่อสามี และกล่าวเท็จ ในขณะที่ตัวละครชาย ได้แก่ ท้าวพรหมหัตถ์ พญาครุฑ และคนธรรพ์ ก็ไม่ได้มีพฤติกรรมที่ควรแก่การยอมรับเช่นกัน แต่ในวรรณคดีต้นเรื่องไม่ได้เน้นให้เห็นข้อด้อยเหล่านั้น เพื่อให้บทละครสอดคล้องกับวิถีคิดของสังคมร่วมสมัยที่สนใจเรื่องสิทธิมนุษยชนและความเสมอภาคทางเพศเพิ่มขึ้น ผู้เขียนจึงปรับเปลี่ยนเนื้อหาที่แสดงให้เห็นความซับซ้อนของตัว

ละครหญิง เพื่อให้รู้ที่มาของพฤติกรรมของกาก็ที่ขัดแย้งกับค่านิยมและบรรทัดฐานของสังคมว่าเกิดจากถูกกิเลส คือความหลงรูปเข้าครอบงำ ในขณะที่เดียวกันก็นั้นพฤติกรรมอันเป็นข้อดีของตัวละครชายให้เห็นว่าถูกกิเลสเข้าครอบงำเช่นเดียวกัน เพื่อแสดงทัศนะอันเป็นแนวคิดที่ว่า ไม่ว่าบุคคลจะมีเพศสภาพเป็นเช่นไร หากไม่เท่าทันกิเลสในใจตน ย่อมมีโอกาสประพฤติดีผลพลาดได้เท่าเทียมกัน

ลำดับที่สอง พิจารณาผู้ชมกลุ่มเป้าหมายว่าเป็นใคร วัย เพศ และการศึกษาเป็นอย่างไร

กลุ่มเป้าหมายของละครเวทีประจำปีคณะศิลปศาสตร์ คือ นักเรียนนักศึกษาชั้นมัธยมศึกษาและระดับอุดมศึกษา ซึ่งเป็นที่ยอมรับกันว่าเยาวชนในวัยนี้ส่วนใหญ่ไม่อดทนกับสิ่งที่ตนไม่พึงใจและชอบความทันสมัย ฉะนั้นหากเขียนบทละครเวทีเพื่อจัดแสดงในรูปแบบเดิมๆ ก็จะล้าหลัง ผู้เขียนจึงเลือกใช้รูปแบบของละครสมัยใหม่ที่มีอิสระในการนำเสนอที่หลากหลาย ใช้การดำเนินเรื่องที่กระชับฉับไว เพิ่มเติมบทตลกขบขัน และใช้การร้องและเต้นด้วยทำนองและลีลาร่วมสมัยแทรกเป็นช่วงๆ เพื่อตรึงผู้ชมที่มีสมาธิค่อนข้างสั้นให้จดจ่ออยู่กับการแสดงตั้งแต่ต้นจนจบเรื่อง

ลำดับที่สาม ดำเนินการดัดแปลงโดยเรียงลำดับเนื้อหาในแต่ละช่วงจากวรรณคดีต้นเรื่องและเรื่องราวหรือเหตุการณ์ที่ผู้เขียนเพิ่มเติมขึ้นในบทละครให้สอดคล้องสัมพันธ์กัน ดังนี้

วรรณคดีต้นเรื่อง เริ่มเรื่องด้วยการกล่าวถึงวัตถุประสงค์ในการแต่ง แล้วแนะนำผู้อ่านให้รู้จักตัวละครสำคัญ คือ ท้าวพรหมหัตถ์กษัตริย์ผู้เรืองเดช กาภิเมเหสิรูปงามของท้าวพรหมหัตถ์ และคนธรรพ์ผู้ชำนาญในการบรรเลงพิณ ดังนี้

จกกล่าวอดีตนิทานแต่ปางก่อน

เมื่อครั้งองค์สมเด็จพระชินวร

ยังสัจจรแสวงหาโพธิญาณ

เสวยชาติเป็นสกุณาพระยานก

จึงชักเรื่องชาดกมาบรรหาร

หวังแสดงแห่งจิตหญิงพาล

ให้ชายชาญรู้เชิงกระษัตริ

ยังมีราชบรมพรหมทัต	ผ่านสมบัติกรุงแก้วพาราณสี
เป็นปฐมบรมราชธานี	ศรีสนุกสุขเกษมศวรรยา
กว้างใหญ่ยาวได้สิบสองโยชน์	พลโงะจตุรงค์สังขยา
หมื่นเมืองเลื่องพระเดชเดชา	ระอาออกอ่อนเกล้ามาอภิวันท์
เธอเมืองค้อครศรีวิไลลักษณ์	ประไพพัคตรงามเพียงอัปสรสวรรค์
ชื่อกาเกีศรีวิลาสตั้งดวงจันทร์	เนื่อนั้นหอมฟุ้งจรรุงใจ
เสมอเหมือนกลืนทิพย์มณฑาทอง	ผู้ใดต้องสัมผัสพิสมัย
กลืนกายติดชายผู้นั้นไป	ก้นบ่ได้ถึงเจ็ดทิวาวาร
ดั่งหทัยนัยเนตรกรุงกษัตริย์	พูนสวัสดิ์ดีสังวาสเกษมสานต์
เป็นเอกองค์ในอนงค์บริวาร	ประมาณหมื่นหกพันกัลยา
ท้าวมีพี่เลี้ยงผู้เปรมปราษฎ์	ชื่อนาฏกุเวรยักษา
ชำนาญชำนาญการพิณอเนกา	วิชาขับกายพิณเกลี้ยงกล่าวกลอน
บำเรอจิตอิศเรศให้เรืองรณ	เมื่อทรงสกาภกลสมอส
เฉลิมเมืองเรืองฤทธิ์ขยายจร	ทุกนครเชิดขยาดด้วยปรีชา
	(เจ้าพระยาพระคลัง (หน), 2533, น. 1)

ผู้เขียนยังคงเนื้อหาจากวรรณคดีต้นเรื่องในส่วนนี้ไว้ แต่ดัดแปลงบทกลอนที่เป็นการบรรยายเพื่อการอ่านให้เป็นฉากนาฏการ² เพื่อการแสดง และเพื่อดึงดูดความสนใจของผู้ชมตั้งแต่เริ่มเรื่อง ผู้เขียนจึงต้องสร้างความขัดแย้งของตัวละครตั้งแต่ต้นเรื่อง เพื่อให้ผู้ชมติดตามว่าความขัดแย้งนั้นจะคลี่คลายลงอย่างไร ในฉากแรกหรือฉากที่ 1 นี้

²จักรกฤษณ์ ดวงพัตรา (2544, น. 166-167) ได้ให้ความหมายของคำว่า ฉากนาฏการไว้ว่า หมายถึง เหตุการณ์ที่มีตัวละครตัวหนึ่งกระทำเพียงลำพังหรือกระทำกับตัวละครตัวอื่นๆ ที่เริ่มดำเนินไปและจบลงในแต่ละช่วงเหตุการณ์ และจะต้องมีฉากสถานที่รองรับ ฉากนาฏการหนึ่งจะมีกี่ฉากสถานที่นั้นก็สุดแล้วแต่เหตุการณ์ที่เกิดขึ้น

ผู้เขียนใช้ความขัดแย้งของมเหสี 1,2,3 ของท้าวพรหมหัตถ์ที่สร้างขึ้นใหม่ ให้ขัดแย้งกับ กากี ในขณะที่เดียวกันก็สื่อสารให้ผู้ชมได้รับรู้ถึงรูปสมบัติของกากีผ่านบทสนทนาของ มเหสีท้าวพรหมหัตถ์กับนางกำนัล จากนั้นจึงเปิดตัวกากีที่มีความหลงในรูปสมบัติตั้งแต่ เริ่มเรื่อง ดังนี้

ฉากที่ 1 บริเวณนี้ 1 ตำหนักพระมเหสี 1,2,3

(ไฟเปิดไม่สว่างมากนัก)

มเหสี 1 มเหสี 2 มเหสี 3 กำนัล 1 กำนัล 2 กำนัล 3 นั่งหันหลังให้คนดูเรียงกัน ด้านหน้าของเวที มเหสีนั่งบนตั่งเล็ก ๆ กำนัลนั่งกับพื้น

(ไฟเน้นที่มเหสี 1 กับนางกำนัล 1)

1.1 มเหสี 1 กำนัล 1 ค่อยๆ หันหน้ามาทางคนดู

มเหสี 1 (พูดกับนางกำนัล) ก็เพ-ลาแล้ว ที่เสด็จพี่ไม่เสด็จมาหาเรา

กำนัล 1 เอ่อ (นับนิ้ววนไปวนมา) ก็...นาน นานมากแล้วพะคะ

มเหสี 1 เราคงสวายน้อยลง

กำนัล 1 (เอาใจ) ไม่หรรอกพะคะ ยังงามอยู่ เพียงแต่ว่า...

มเหสี 1 เพียงแต่ว่าอะไร

กำนัล 1 คือ...คือว่า เอ่อ พระเทวีอาจจะมิ...

มเหสี 1 มีอะไร นั่งเขียด

กำนัล 1 มีพระโอรส เอ๊ย ไม่ใช่ คือ อาจจะดูมีเนื้อเพิ่มขึ้นอีก

นี่นังจะพะคะ นิดเดียวเอง

มเหสี 1 อย่างนั้นหรือ อย่างอื่น เช่นใบหน้ายังดูดีอยู่ใช่ไหม

กำนัล 1 ยังงดงามอย่างเสมอต้นเสมอปลายพะคะ

มเหสี 1 เราจะยอมแพ้ไม่ได้ นับแต่นี้ต่อไปรูปร่างของเราจะต้อง
งดงาม เราจะต้องงามไม่แพ้กากี...

มเหสี 1 กับนางกำนัล 1 เดินออกไป

(ไฟหรี่ลง แล้วมาเน้นที่มเหสี 2 กับนางกำนัล 2)

1.2 มเหสี 2 กำนัล 2 ค่อยๆ หันหน้ามาทางคนดู

มเหสี 2 (พูดกับนางกำนัล) ก็ทิวาแล้ว ที่เสด็จพี่ไม่เสด็จมาหาเรา

กำนัล 2 (คิดนับในใจ เหมือนกับนานมาก) ก็...หลายทิวาแล้วละเพคะ มั่นนานจนหม่อมฉันก็จำไม่ได้เหมือนกันเพคะ

มเหสี 2 ไบหน้าเราก็งาม

กำนัล 2 เพคะ

มเหสี 2 รูปร่างเราก็งาม

กำนัล 2 เพคะ

มเหสี 2 แล้วทำไมเสด็จพี่ถึงไม่เสด็จมาหาเรา

กำนัล 2 เอ่อ (ไม่รู้จะตอบอย่างไรดี)...

มเหสี 2 เรารู้แล้ว

กำนัล 2 รู้อะไรหรือ เพคะ

มเหสี 2 รู้ว่าสิ่งเดียวที่เราขาดหายไป คือกลิ่นกายของเรา ที่หอมสู่มากก็ไม่ได้ เราจะยอมแพ้ไม่ได้นับแต่นี้ต่อไป กลิ่นกายของเราจะต้องหอม...หอมไม่แพ้เขาก็

มเหสี 2 กำนัล 2 เดินออกไป

(ไฟหรี่ลง แล้วไปเน้นที่มเหสี 3 กับนางกำนัล 3)

1.3 มเหสี 3 กับนางกำนัล 3 ค่อยๆ หันมาทางคนดู

มเหสี 3 ก็ราตรีแล้วที่เสด็จพี่ไม่เสด็จมาหาเรา

กำนัล 3 (นับนิ้ววนไปวนมา) ก็นาน...นานมากแล้วเพคะ

มเหสี 3 เจ้าคิดว่าเราสวยมั๊ย

กำนัล 3 สวยที่สุดในสุริยจักรวาลเพคะ แต่ว่า...

มเหสี 3 แต่ว่าอะไร

กำนัน 3 แต่ว่าเมื่อ 10 ล้านปีที่แล้ว ตอนที่โลกยังไม่เย็น เพคะ

มเหสี 3 (เริ่มโกรธ) อีปุก

กำนัน 3 (กลัวจนลาน) เพคะ

มเหสี 3 พูดตามความจริง ถ้าไม่ยากหลังลาย พูดใหม่ซิ

กำนัน 3 เอ่อ สวยเพคะ เมื่อสิบล้านปีที่แล้วก็สวย ตอนนี้อย่างสวย
สวยกว่าเดิม สวยที่สุดในสามโลก

มเหสี 3 (ยิ้มพอใจ) ไซ้ เจ้าพูดถูก ในแผ่นดินนี้ ใครจะงามเกินกว่า
เราเป็นไม่มี (เปลี่ยนอารมณ์) แล้วทำไมเสด็จพี่ไม่เสด็จมา
หาเรา ทำไม นั่งปุก บอกข้าที

กำนัน 3 เอ่อ (ไม่รู้จะตอบอย่างไรดี)

มเหสี 3 เราอยู่แล้ว ถึงเราจะงามปานใด แต่สิ่งที่เราขาดไป คือ เสียง
เสียงที่ไพเราะ เสียงของเราคงไพเราะสู่กาก็ไม่ได้ เราจะ
ยอมไม่ได้ นับแต่นั้นต่อไป เสียงของเราจะต้องไพเราะ เสียง
ของเราจะต้องไพเราะไม่แพ้กาก็...

(ไฟลง)

(ไฟเปิด) ที่ตำหนัก กากี

1.4 กากียืน นางกำนัน 4 นั่งกับพื้น

กากี (พูดกับนางกำนันโดยไม่หันไปมอง) เสด็จพี่กลับออกไปแล้ว
ไซ้มัย

กำนัน 4 เพคะ

กากี เสด็จพี่เสด็จมาหาเรากี่ราตรีแล้ว

กำนัน 4 มิได้ขาด แม้แต่ราตรีเดียวเพคะ

กากีนั่งบนตั่ง ดูกระจกส่องความงาม

กากี เจ้าคิดว่า ที่เสด็จพี่เสด็จมาหาเรามิได้ขาดเช่นนี้ เป็นเพราะเหตุใด

ก้านัล 4 ก็พระเทวีทรงพระสิริโฉมเช่นนี้ ใครจะอดใจไหวละเพคะ

กากี เสด็จพี่มีมเหสีตั้งหมั้นหกพันนาง เหตุไฉนจึงจ้องใจเสด็จมาแต่
 ตำหนักของเรา

ก้านัล 4 มเหสีองค์ใด ก็ไม่เสมอเหมือนพระมเหสีกากีของหม่อมฉัน
 หรือกเพคะ

กากี ไม่เหมือนยังงี้

ก้านัล 4 พระมเหสีกากี ทรงพระสิริโฉมงดงามหาใดเปรียบ กลิ่นพระ
 วรกายก็หอมระรื่น ชายใดได้สัมผัสก็จะหอมติดกายไปถึง 7
 ทิววัน พระสุรเสียงนั้นเล่าก็ไพเราะประดุจเสียงนกโกกิลาที่
 ยังชีพด้วยหยาดน้ำค้าง เพียบพร้อมเสียขนาดนี้ องค์พรหมทัต
 จะทอดพระเนตรผู้ใดได้อีกเล่าเพคะ

กากี (ยิ้มอย่างมีความสุข) แล้วเจ้าคิดว่า เรางดงามเช่นที่เจ้าว่า
 จริงๆ หรือ

ก้านัล 4 จริงสิเพคะ ดังหยาดฟ้าลงมาดินทีเดียว

กากี เจ้าแน่ใจรี

ก้านัล 4 ยิ่งกว่าแน่เพคะ

กากี เจ้าคิดว่าวันนี้ เรางามกว่าเมื่อวานนี้ถ้าไม่

ก้านัล 4 งามกว่าสิ เพคะ

กากี แล้ววันพรุ่งนี้ เราจะงามกว่าวันนี้ถ้าไม่

ก้านัล 4 ต้องงามกว่าแน่นอนอยู่แล้ว

กากี แต่เรายังไม่มั่นใจ

ก้านัล 4 อ้าว ทำไมละเพคะ

กากี จนกว่าจะได้ยินคำกล่าวนี้จากปากผู้ชายทุกคน

(ไพลง)

ฉากที่ 2 เปิดตัวท้าวพรหมทัตกับคนธรรพ์ โดยแสดงให้เห็นความอื้อวอดหลงอำนาจของท้าวพรหมทัต และความมุ่งมาดหมายปองกาเกีของคนธรรพ์ ที่ผู้เขียนเพิ่มเติมขึ้น ดังนี้

ฉากที่ 2 บริเวณที่ 2 ท้องพระโรงเมืองพาราณสี

ท้าวพรหมทัตประทับนั่ง คนธรรพ์นั่งเข้าเฝ้าใกล้ซิด ราชทูต 3 คน คลานเข้าถวายสาส์น แล้วถวายบังคมออกไป

ท้าวพรหมทัต นานุกูเวร

คนธรรพ์ พะ ยะ ค่ะ

ท้าวพรหมทัต นับเป็นเมืองที่ 108 แล้วนะ ที่มาเจริญสัมพันธไมตรีกับเรา มาขอยอมเป็นเมืองขึ้นของเรา โดยที่เราไม่ต้องกรีธาทัพไปรบพุ่งให้เปลืองไพร่พล

คนธรรพ์ เป็นเพราะพระบารมีพระเจ้าข้า

ท้าวพรหมทัต ก่อนหน้านี้ เราเคยยกทัพไปทำสงครามกับหัวเมืองใหญ่น้อย รายรอบ แล้วเราก็ก่อาชนะได้อย่างราบคาบ ตั้งแต่นี้ต่อไปบ้านเมืองของเราก็จะสงบร่มเย็นไปอีกนานภายใต้เศวตฉัตรนี้ นอกจากเราจะมีช้างแก้ว ม้าแก้ว และนางแก้วไว้ประดับบารมีแล้ว เราก็มีย่านานุกูเวรที่คอยเป็นที่ปรึกษาใกล้ซิดเรา ช่วยขับเพลงบรรเลงพิณให้เราได้เพลิดเพลินจำเริญใจ เราก็อาจจะตอบแทนเจ้าบ้าง เจ้าประสงค์สิ่งใดในพาราณสีจงบอกแก่เรา เราจะจัดหาให้

คนธรรพ์ ข้าพพุทธเจ้า ดำรงชีพอยู่ในพาราณสีแห่งนี้ด้วยความสุข
ก็เพราะเรามีที่ทรงเมตตาแก่ข้าข้ามิประสงค์สิ่งใดอีกแล้ว
พะยะค่ะ

ท้าวพรหมทัต แล้วเจ้าไม่คิดจะมีคู่ครองอย่างไรๆ เขาบ้างรี

คนธรรพ์ ยังไม่คิด พะยะค่ะ

ท้าวพรหมทัต แปลก ถูว่านางทั้งพาราณสีนี้ ยังไม่มีนางใดพิชิตใจเจ้าได้
เออละ เมื่อเจ้ายังไม่คิดจะมีคู่ครองก็ไม่ใช่ไร แต่ถ้าเมื่อใด
ที่เจ้าพบกับนางที่เจ้าคิดว่าคู่ควรกับเจ้า จงบอกเรา เราจะ
จัดการให้กับเจ้า

คนธรรพ์ (มีสายตามุ่งมั่น) เป็นพระมหากษัตริย์คุณ พะยะค่ะ
(ไพลง)

ฉากที่ 3 แทรกบทตลกโดยเพิ่มตัวละครพ่อหมอเข้ามาหลอกขายผลิตภัณฑ์
เพื่อความงามให้กับมเหสีท้าวพรหมทัต เพื่อล้อเลียนสังคมในประเด็นค่านิยมในการ
เปลี่ยนชื่อและการให้ความสำคัญกับความงามจนขาดวิจารณญาณ ในฉากนี้ผู้เขียนได้
เพิ่มเติมฉากย่อยสั้นๆ เพื่อสื่อสารให้ผู้ชมได้รับรู้ความรู้สึกของกาก็ที่มีต่อท้าวพรหมทัต
ด้วย

(ไฟเปิดที่ตำหนักกาก็)

กาก็ นี่เสด็จที่จะกักขังเราไว้ในตำหนักนี้ ไม่ให้เห็นเดือนเห็น
ตะวันหรืออย่างไร

ก้านัล 4 ก็น่าจะสบายดีนะเพคะ มีทุกอย่างพร้อมพร้อม พระเทวี
ประสงค์สิ่งใดหม่อมฉันก็จะจัดมาถวาย

กาก็ เจ้าคิดว่าเราอยู่อย่างนี้สบายอย่างนั้นหรือ เราไม่ใช่นกโทษนะ

ก้านัล 4 ก็ท้าวพรหมทัตทรงห่วงใย ไม่อยากให้คลาดสายตา

กาที ห่วง หรือห่วงกันแน่ คงคิดแต่จะครอบครองเรา ใช้อำนาจ
กับเรา แต่ไม่เคยคิดถึงใจเรา ว่าเราจะรู้สึกอย่างไร

ก้านัล 4 ประทับอยู่แต่ในตำหนักนี้ ก็น่าจะมีความสุขดีนะเพคะ

กาที สุขในความคิดของเจ้านะสิ แต่เราไม่ใช่ เสด็จพี่เฝ้าแต่พรรณนา
ความงามของเรา เจ้าก็บอกว่าเรามาอย่างหาที่ติไม่ได้

ก้านัล 4 ใช่เพคะ

กาที แล้วเราจะมั่นใจได้อย่างไร ว่าเราจะงามอย่างที่เจ้าว่า

ก้านัล 4 ทำไมล่ะเพคะ

กาที เพราะในเมืองพาราณสีแห่งนี้ มีใครบ้างที่ได้เห็นเรา นอกจาก
เสด็จพี่ นาฏกูเวยร แล้วก็เจ้า

ก้านัล 4 โถ พระเมหสี ทรงเชื่อเถอะเพคะ

กาที เราไม่เชื่อ

(ไพลง)

ฉากที่ 4 เปิดตัวพญาครุฑ โดยใช้การบรรยายจากบทกลอนในวรรณคดีต้นเรื่อง

ฉากที่ 4 บริเวณที่ 4 วิมานฉิมพลีของพญาครุฑ

เสียงบรรยาย (พญาครุฑนั่งบนตั่ง)

	ปางนั้นยังมีครุฑราช	สุริยชาติล้ำสกุลปักษา
	สถิตสถานพิมานรัตย์รมยา	ยอดมหาพฤกษาสิมพลี
	ในเชิงเขาเมรุราชบรรพต	ปรากฏด้วยกำลังปักษี
	บินหนักกวักละโยชน์ด้วยฤทธิ์	อาจจะข้ามนทีสีทันดร
พญาครุฑยืน	ประกอบด้วยมนตรามหาเวท	ทั่วประเทศเกรงจบบสยบสยอน
	เคยเที่ยวเล่นเป็นสุขทุกนคร	สถาพรพูนสวัสดิ์อยู่อัครา
	กับบรมพรหมทัตปิ่นธเรศ	เคยประเวศทรงสากันหนักหนา

ถ้อยทีมิชัยและอัปรา

ก็ปรารภเพื่อทรงสากกล

(ไพลง)

เสียงฟ้าร้อง ฟ้าผ่า ครุฑบิน

ออกจากพิมานรัตน์เรืองรอง

ผาดผยองทะยานขึ้นเวหน

ข้ามมหาสารเศวตวัน

ก็ลุกลแดนราชธานี

ลงยังรุกขพระไทรใบชิต

นิมิตกายกลายเพศจากปักชี

เป็นมาณพเสาวภาคโสภี

จรลีนวนาตดำเนินมา

ฉากที่ 5 ดำเนินเหตุการณ์ไปตามเนื้อหาในวรรณคดีต้นเรื่อง คือ พญาครุฑลงมาเล่นสากกับท้าวพรหมหัตถ์ โดยมีคนธรรพ์ บรรเลงพิณขับกล่อม

ฉากที่ 6 แทรกบทตลกที่อิงกระแสสังคมในประเด็นการใส่ใจต่อสุขภาพ เอาใจใส่ดูแลตนเองของสังคมไทย โดยให้พ่อหมอสอนให้มเหสีท้าวพรหมหัตถ์ออกกำลังกายด้วยท่าทางที่ชวนขบขัน

ฉากที่ 7 แสดงให้เห็นว่าท้าวพรหมหัตถ์โอ้อวดอำนาจในบทสนทนาระหว่างท้าวพรหมหัตถ์กับพญาครุฑ และปรับเปลี่ยนเนื้อหาจากวรรณคดีต้นเรื่องที่พญาครุฑสบตากับกากีแล้วเกิดพิศواسกัน เป็นให้กากีขับร้องเพลง แล้วพญาครุฑตะลึงหลงใหล โดยกากีไม่มีโอกาสล่วงรู้

ฉากที่ 7 บริเวณที่ 3 ดำเนินท้าวพรหมหัตถ์

ท้าวพรหมหัตถ์เล่นสากอยู่กับมาณพ โดยมีคนธรรพ์บรรเลงพิณ เล่นไปเล็กน้อย

ท้าวพรหมหัตถ์ (ครีดยด) วันนี้เราแพ้ท่านสองกระดานติดกัน แต่ท่านก็อย่าได้
ลำพองไป เราอาจจะแพ้ท่านในเกมสาก แต่ในเกมการเมือง
การปกครอง เราไม่เคยแพ้ผู้ใด พารามสีของเราเกรียงไกร
เช่นไร ท่านย่อมรู้ บารมีของเราแผ่ไพศาลจากเหนือจรดใต้

ตะวันออกจรดตะวันตก เรามีข้างแก้ว ม้าแก้ว และนางแก้ว
คู่บารมี สำหรับนางแก้วนั้น งดงามเลิศล้ำคู่ควรกับกษัตริย์ที่
ยิ่งใหญ่อย่างเรา ไข่ม้อยนาฏกุเวร

นาฏกุเวร

พะยะค่ะ

งามทรงอัศววิไลลักษณ์

ประไพพิศตรังามเพียงอัปสรสวรรค์

ชื่อกาเกศวิลาสดั่งดวงจันทร์

เนื่อนั้นหอมฟุ้งจรุงใจ

เสมอเหมือนกลิ่นทิพย์มณฑาทอง

ผู้ใดต้องสัมผัสพิสมัย

กลิ่นกายติดชายผู้นั้นไป

ก้นบได้ถึงเจ็ดทิวา

ท้าวพรหมทัต (ไอ้อด) กาเกศมเหสีของเรานั้น นอกจากจะงดงามและมีกลิ่น
กายหอมแล้ว นางแก้วของเรายังมีสุรเสียงอันไพเราะเลิศล้ำ
ยากที่จะหานางใดเสมอเหมือน เราอยากให้นางฟังน้ำเสียง
ของนางสักครั้ง

(ไฟขึ้นที่กาเกศ) ร้องเพลง ถึงเธอ

(เพลงจบไฟลง) สว่างที่ตำหนักท้าวพรหมทัต

พระยาครุฑตะลึงหลงไหล

ท้าวพรหมทัต เป็นยังงี้ ตะลึงตะไลไปที่เดียวนะท่านมาณพ มา มา เล่นสกา
กันอีกสักเกม

ครุฑ

ข้าพเจ้าคิดว่า วันนี้เราก็ก็นเล่นสกากันมานานพอสมควรแล้ว

พัก่อนดีกว่า อีก 7 ทิวา หม่อมฉันจะมาประลองปัญญากัน

ใหม่ดีกว่า พะยะค่ะ

(ไฟลง)

ฉากที่ 8 แทรกบทตลกพ้อหมอสอนมเหสีท้าวพรหมทัตยกดัมเบลและเดิน

ประกอบเพลง

ฉากที่ 9 พญาครุฑลักพาणीไปที่วิมานฉิมพลี ผู้เขียนตัดเนื้อหาที่แสดงให้เห็นว่ากาลีพึงใจพญาครุฑตั้งแต่แรกพบในวรรณคดีต้นเรื่องออกแล้วเพิ่มบทสนทนาระหว่างพญาครุฑกับกาลี ที่แสดงให้เห็นว่ากาลีหลงรูป

ครุฑ กาลี ทั้งพิภพ ผืนดิน แผ่นฟ้า หรือบาดาล จะมีใครที่คู่ควรกับพระนางเท่าตัวเรา ท้าวพรหมหัตถ์ สวามีของพระนาง โดยวัยก็ล่วงเลยมามาก มิชาก็จะจากพระนางไป ใครจะอยู่ปกป้องดูแลพระนาง แต่เราราชปักษี จะอยู่ยังคงกระพันจะดูแลปกป้องพระนางตลอดไป พระนางเองก็รู้อยู่แก่ใจว่าท้าวพรหมหัตถ์ปฏิบัติต่อพระนางเยี่ยงไร ทรงให้อิสระแก่พระนางถ้าไม่ เราส่งสารพระนางยี่นักร กากินกน้อยในกรงทอง หากพระนางเป็นของเรา เราจะทะนุถนอมพระนาง ให้อิสระแก่พระนาง หากพระนางปรารถนาจะทอดทัตสนาป่าหิมพานต์ ด้วยปีกอันแข็งแกร่งทั้งสองข้างของเรา เราจะพาพระนางไป หากพระนางปรารถนาจะสร่งสนานยังมหานทีสีทันดร ขอเพียงพระนางเอ่ยวาจา เราจะพาพระนางไปทันที

กาลีลั้งเล

ครุฑ กาลี พระนางรู้ตัวถ้าไม่ว่าความงามของพระนางนั้น นางทั้งชั้นฟ้าก็มิเทียบได้ หากพระนางสมัครใจจะอยู่กับเรา เราจะใช้เวทมนตร์ ช่วยให้ความงามของพระนางยั่งยืนตลอดไป อย่ากลับไปอยู่กับมนุษย์ที่พาราณสีให้วัยชรามาเยือน ท้าวพรหมหัตถ์จะทอดทิ้งพระนางเหมือนมเหสีองค์ก่อนๆ

กาลี เรางามอย่างที่ท่านว่าจริงหรือ

ครุฑ งามกว่านางใดในแหล่งหล้า

กาลี หากอยู่ที่นี้ความงามของเราจะเป็นอมตะใช้ถาไม

ครุฑ แนนอน
 กากี พรุ่งนี้เราจะงามกว่าวันนี้
 ครุฑ ไข่ หุยิงงามอย่างเจ้า ย่อมคู่ควรกับชายงามอย่างเรา
 กากีโอนอ่อน

(ไพลง)

ฉากที่ 10 แทรกด้วยบทกลอนางก้านัลเกี่ยวกับอาหาร และสนทนากันเรื่องกากี
 หายไปจากตำหนัก

ฉากที่ 11 ดำเนินเหตุการณ์เช่นเดียวกับเนื้อหาในวรรณคดีต้นเรื่อง คือ
 คนธรรพ์อาสาท้าวพรหมหัตถ์ไปติดตามกากี โดยแปลงเป็นไรแทรกอยู่ในชนพญาครุฑไป
 ที่วิมานฉิมพลี

ฉากที่ 12 คนธรรพ์เกี่ยวกับกากีที่วิมานฉิมพลี ผู้เขียนตัดเนื้อหาส่วนที่แสดงให้เห็น
 ว่ากากีมีใจให้กับคนธรรพ์ออกแล้วเพิ่มเติมเนื้อหาในบทสนทนาของคนธรรพ์กับกากี
 ที่เน้นให้เห็นว่ากากีหลงรูป

ฉากที่ 12 บริเวณที่ 4 วิมานฉิมพลีของพญาครุฑ

กากีนอนอยู่บนตั่ง คนธรรพ์เข้ามา

กากี (ตกใจ) นาฏกุเวร ท่านมาที่นี่ได้อย่างไร

คนธรรพ์ หม่อมฉันแปลงเป็นไร เกาะชนพญาปักขีมา

กากี เสด็จพี่เป็นอย่างไรบ้าง

คนธรรพ์ ทรงสุขสบายดีกับมเหสีทั้งหลาย

กากี ไม่ทรงถามถึงเราเลยหรือ

คนธรรพ์ ไม่เลย พระนางคงไม่ทราบ ว่า เมื่อพญาปักขีลักพาตัว
 พระนางมานั้น ท้าวพรหมหัตถ์มิได้วิตกทุกข์ร้อนถึง
 พระนางแม้แต่น้อย แต่ข้าสี คะนึ่งถึงพระนางทั้งยามหลับ

และยามตื่น ข้าจะอยู่ได้อย่างไรหากปราศจากพระนาง
ท้าวพรหมหัตถ์เศกตรัสถามข้าว่า ประสงค์จะได้นางใดใน
พาราณสีไว้เคียงคู่ พระองค์จะจัดประทานให้ ข้าจะทูล
พระองค์ได้อย่างไร ว่าข้ามาดหมายจะได้พระนางกาگی

กาگی ท่านก็ได้ประจักษ์แล้วว่า พญาปักษีก็ปรารถนาเรา

คนธรรพ์ พระนางจะเชื่อได้อย่างไร ว่าวันหนึ่งพญาปักษีจะไม่เบื่อ
หน่ายพระนาง ครุฑมีอิทธิฤทธิ์ มีอำนาจ จะบินไปยังสวรรค์
ชั้นใดก็ได้ นางฟ้านางสวรรค์แต่ละนางก็งัดตามอยู่ และหาก
พญาปักษีพึงใจในนางเหล่านั้น วันหนึ่งพระนางก็จะถูก
ทอดทิ้ง

กาگی หากกลับไปพาราณสี เสด็จพี่ก็ทอดทิ้งเรา และถ้าอยู่ที่นี้วัน
หนึ่งพญาปักษีก็จะทอดทิ้งเราเช่นนั้นหรือ โอ (ร้องไห้)

คนธรรพ์ แต่ข้าจะไม่ทอดทิ้งพระนางจนกว่าชีวิตจะหาไม่ ทั้งพาราณ
สีจะมีผู้ใดที่บรรเลงเพลงพิณ และมีน้ำเสียงที่ไพเราะเสมอ
ข้า หญิงที่คู่ควรกับข้าก็คือหญิงที่งามพิลาส และมีน้ำเสียงที่
ไพเราะดุจกัน

กาگی นาฏกัเวร เรางามอย่างที่เจ้าว่าจริงหรือ

คนธรรพ์ จริงสิ ข้าถึงได้ยอมเสี่ยงชีวิต ขึ้นมาหาพระนางถึงที่นี่

กาگی ท่านยอมเสี่ยงชีวิตเพื่อเราเลยหรือ

คนธรรพ์ ถึงตายก็ยอม ขอให้ใกล้ชิดพระนาง ข้ารักและปรารถนา
พระนางกาگیยิ่งกว่าสิ่งใด

กาگیโอนอ่อน

(ไพลง)

ครุฑ เมื่อแรกเห็นเราก็กลืนไหลในรูปโฉมไม่คิดว่าจะมีจิตใจเยี่ยงนี้
 คิดว่าหงส์จะจงแต่ชลธาร กลับบันดาลกลั้วเกลือกด้วยเปือกตม
 ตัวนางเป็นไทแต่ใจทาส ไม่รักชาติรสหวานมาพานชม
 ดั่งสุกรพอนผ้าแต่อาจมน ไม่นิยมรักรสสุคนธาร
 น้ำใจนางเปรียบอย่างชลาลัย ไม่เลือกไหลห้วยหนองคลองลหาน
 เสียตายทรงวิไลแต่ใจพาล ประมาณเหมือนหนึ่งผลอุทุมพร
 สุกแดงดั่งแสงปัทมราช ข้างในล้วนก็มีชาติหนองบ่อน

หญิงแพศยาเยี่ยงนี้แต่นี้ต่อไปไม่ขอพบ

พรหมทัต กากี มีอะไรจะแก้ตัวถ้าไม่

กากี หม่อมฉันไม่มีอะไรจะแก้ตัวเพคะ ขอน้อมรับความชั่วที่ได้
 ก่อขึ้น เพราะความเขลาไม่เท่าทันกิเลสในใจตน หลงคิดไป
 ว่าความงามคืออำนาจ จึงต้องประพฤติดีเยี่ยงหญิงชั่ว
 ที่ใครๆ ไม่ควรเอาเยี่ยงอย่าง
 แต่ขอพูลถามสักคำว่า ความชั่วทั้งหลายของหม่อมฉันที่แต่
 ละท่านสารายามา หม่อมฉันกระทำโดยลำพังได้ถ้าไม่ บารุช
 ที่ยืนองอาจผึ่งผายอยู่ ณ ที่นี้ วิเศษสูงส่งกว่าหม่อมฉันที่
 ตรงไหน ตอบหน่อยสิเพคะ

(พูดกับคนธรรพ์) นาฏกเวร คนธรรพ์ผู้มีเสียงเสนาะ ปากที่ขับขานบทเพลงอัน
 ไพเราะ อนิจจาปากเดียวกันนี้กลับกล่าวเท็จใส่ใคร่สตรีเพศ
 ได้อย่างมีละอายแก่ใจ น่าละอาย

(พูดกับพญาครุฑ) ท่านพญาปักษีผู้เกรียงไกร ท่านกล่าวบริภาษเราว่าเลวทราม
 ต่ำช้า ลอบเร้นเป็นชู้กับนาฏกเวรคนธรรพ์ให้ท่านเสื่อม
 เกียรติ เราอยากจะถามท่านว่า แล้วการที่ท่านมาพรางเรา
 จากสวามีของเรา ไปยังวิมานฉิมพลีของท่าน การกระทำ

เข่นนั้นควรเรียกว่าอะไร ท่านมิได้เป็นชู้กับใครเลยหรือน่าสมเพช

(พูดกับท้าวพรหมหัตถ์)

สำหรับพระองค์ ท้าวพรหมหัตถ์ผู้ยิ่งใหญ่แห่งพาราณสี พระองค์อาจจะชนะศึกภายนอก ปราบอริราชศัตรูได้อย่างราบคาบ แต่พระองค์กลับพ่ายแพ้แก่ศึกภายใน คือ กิเลส ตัณหาในพระทัยของพระองค์เอง พระองค์ฝักใฝ่ลุ่มหลงในอำนาจ มีหม่อมฉันไว้เพื่อประดับบารมี ทรงรู้แก่พระทัยดี ไม่ใช่หรือเพคะว่า ทรงชูปเลียงหม่อมฉันไว้เพื่อจุดประสงค์ใด...หากหม่อมฉันเป็นหญิงแพศยา ท่านทั้งหลายจะเป็นอะไร ถ้าไม่ใช่ชายสามัญ

หญิงแพศยากับชายสามัญ มันช่างคู่ควรกันเสียจริงๆ (หัวเราะ)

ท้าวพรหมหัตถ์ (โกรธ)

บังอาจ บังอาจมาบริภาษเรา

กูเป็นปิ่นไกรกรุงผดุงเดช	ใช่จะไร้อัครเสนาโมสร
อย่าพักกล่าวกลัวให้อาวรณ์	จะเลียงไว้ในนครก็หนักดิน
ทุกนิเวศเขตชั้นทัพบุรีเรือง	ถ้ารู้เรื่องจะตำหนิติฉิน
ชอบแต่ใส่แผลลอยในวาริน	จึงจะหมดมลทินที่นินทา

(สั่งทหาร) ทหาร นำนางกาก็ไปลอยแพเดี๋ยวนี้

ทหารทั้ง 3 เข้ามาจับกาก็แล้วดันตัวออกไป

กาก็ หัวเราะอย่างไม่สะทกสะท้าน

(ไพลง)

จากเนื้อหาในวรรณคดีต้นเรื่องที่แบ่งออกเป็น 10 ช่วงเหตุการณ์ ผู้เขียนได้ดัดแปลงเป็นบทละครด้วยการเพิ่มเติม ขยาย และย่อ เป็นฉากนาฏการ 14 ฉากสรุปเป็นตารางได้ดังนี้

ตาราง 1 เปรียบเทียบเนื้อหาในวรรณคดีต้นเรื่องกับบทละครดัดแปลง

เนื้อหาในวรรณคดีต้นเรื่อง	เนื้อหาในบทละครดัดแปลง
ผู้เขียนกล่าวถึงวัตถุประสงค์ในการแต่ง แนะนำตัวละคร ท้าวพรหมหัตถ์ กากี และคนธรรพ์	ฉากที่ 1 เพิ่มเดิมความขัดแย้งของมเหสี 1,2,3 ของท้าวพรหมหัตถ์กับกากี ในประเด็นรูปสมบัติ เปิดตัวละครกากี เพิ่มเดิมบทสนทนาที่แสดงให้เห็นความหลงรูปของกากี
	ฉากที่ 2 เปิดตัวท้าวพรหมหัตถ์กับคนธรรพ์ เพิ่มเดิมบทสนทนาที่แสดงให้เห็นความโอ้อวดหลงอำนาจของท้าวพรหมหัตถ์
	ฉากที่ 3 แทรกบทตลกขบขัน โดยเพิ่มเดิมตัวละครพ่อหมอ มาหลอกขายสินค้าให้กับมเหสี 1,2,3 ของท้าวพรหมหัตถ์ เพิ่มเดิมฉากย่อยให้เห็นความรู้สึกของกากีที่มีต่อท้าวพรหมหัตถ์
แนะนำตัวละครพญาครุฑ	ฉากที่ 4 เปิดตัวพญาครุฑ
พญาครุฑลงมาเล่นสกากับท้าวพรหมหัตถ์ โดยมีคนธรรพ์บรรเลงพิณถวาย ครั้งที่ 1	ฉากที่ 5 พญาครุฑลงมาเล่นสกากับท้าวพรหมหัตถ์ โดยมีคนธรรพ์บรรเลงพิณถวาย ครั้งที่ 1
	ฉากที่ 6 แทรกบทตลกขบขัน เพิ่มเดิม พ่อหมอสอนมเหสี 1,2,3 ของท้าวพรหมหัตถ์ออกก่าลังกาย
พญาครุฑลงมาเล่นสกากับท้าวพรหมหัตถ์ โดยมีคนธรรพ์บรรเลงพิณถวาย ครั้งที่ 2 พญาครุฑสบตากับกากี เกิดความพิศواسขึ้นในใจของทั้งสองฝ่าย	ฉากที่ 7 พญาครุฑลงมาเล่นสกากับท้าวพรหมหัตถ์ ครั้งที่ 2 ปรับเปลี่ยนพญาครุฑสบตากับกากี เป็นกากีร้องเพลง พญาครุฑตะลึงหลงใหล โดยกากีไม่มีโอกาสล่วงรู้
	ฉากที่ 8 แทรกบทตลกขบขัน เพิ่มเดิมพ่อหมอกับมเหสี 1,2,3 ของท้าวพรหมหัตถ์เต้นประกอบเพลง
พญาครุฑลักพากากีไปวิมานฉิมพลี	ฉากที่ 9 พญาครุฑลักพากากีไปวิมานฉิมพลี ตัดเนื้อหาที่แสดงให้เห็นว่า กากีพึงใจพญาครุฑเมื่อแรกเห็นออก เพิ่มเดิมบทสนทนาที่แสดงให้เห็นว่ากากีหลงรูป

เนื้อหาในวรรณคดีต้นเรื่อง	เนื้อหาในบทละครดัดแปลง
	ฉากที่ 10 แทรกบทตลกขบขัน นางกำนัลเกี่ยว ทหาร และสนทนากันเรื่องกากีหายตัวไปจาก ดำเนิน
คนธรรพ์อาสาท้าวพรหมหัตถ์ไปติดตามกากี โดย แปลงกายเป็นไรแตรอยู่ในชนพญาครุฑ	ฉากที่ 11 คนธรรพ์อาสาท้าวพรหมหัตถ์ไปติดตาม กากี
คนธรรพ์เกี่ยวกากีบนนิมมานฉิมพลี	ฉากที่ 12 คนธรรพ์เกี่ยวกากี ตัดเนื้อหาที่แสดงให้ เห็นว่า กากีพึงใจคนธรรพ์ออก เพื่อบุญบพ สนทนาที่เน้นให้เห็นว่ากากีหลงรูป
พญาครุฑลงมาเล่นสากับท้าวพรหมหัตถ์ คนธรรพ์ เย้ยพญาครุฑว่าได้เขยชมกากี พญาครุฑโกรธ	ฉากที่ 13 พญาครุฑลงมาเล่นสากับท้าว พรหมหัตถ์ คนธรรพ์เย้ยพญาครุฑ พญาครุฑโกรธ
พญาครุฑบริภาษกากีที่นิมมานฉิมพลี แล้วนำกากีมา คืนท้าวพรหมหัตถ์	ฉากที่ 14 รวมเนื้อหาช่วงที่ 9 และ 10 ใน วรรณคดีต้นเรื่องเข้าด้วยกัน เพื่อให้ละครมีความ กระชับและเข้มข้น ด้วยการรวมตัวละครสำคัญ ทุกตัวไว้ในฉากนี้ โดยให้ท้าวพรหมหัตถ์ พญาครุฑ บริภาษกากี และให้กากีได้มีโอกาสดำเนินท้าว พรหมหัตถ์ ก่อนถูกนำไปปล่อยแพ

ลำดับที่สี่ ตรวจสอบ ปรับแก้บทละคร ก่อนที่จะนำไปใช้เป็นบทสำหรับจัดแสดงในโครงการละครเวทีประจำปี คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

การปรับแก้นี้กระทำได้ทั้งที่อยู่ในขั้นตอนของการเขียนบท และขณะดำเนินการซ้อมตามที่ผู้กำกับการแสดงเห็นว่าเหมาะสม ทั้งนี้เพื่อให้ละครมีความน่าสนใจและสื่อความคิดของผู้เขียนบทได้อย่างชัดเจนยิ่งขึ้น

การดัดแปลงวรรณคดีเรื่องกากีกลอนสุภาพเป็นบทละครเวทีสมัยใหม่ใน 4 ขั้นตอนดังกล่าว สิ่งที่ผู้ดัดแปลงควรคำนึงคือการตีความ เพราะหากมีการตีความแนวคิดของเรื่องใหม่ ลักษณะนิสัยหรือพฤติกรรมของตัวละคร และบทสนทนาของตัวละคร ก็ย่อมต้องเปลี่ยนแปลงไปด้วย เพื่อให้สอดคล้องกับแนวคิดของเรื่อง ในขณะที่เดียวกันก็ต้องตัดทอน และเรียงลำดับเนื้อหาใหม่ เพื่อให้เรื่องราวหรือเหตุการณ์

ในบทละครดำเนินไปอย่างกระชับ รวดเร็ว ดังตารางที่ผู้เขียนได้เปรียบเทียบให้เห็นการตัดทอน และเพิ่มเติมฉากนาฏการไว้แล้วในขั้นตอนการดัดแปลงลำดับที่สาม

บทสรุป

การที่จะดัดแปลงวรรณกรรมเพื่อการอ่านเป็นวรรณกรรมเพื่อการแสดงนั้น ผู้ดัดแปลงอาจกระทำได้โดย เดิม-ตัด ทวี-ทอน ขยาย-ยุบ หรือสลับลำดับฉากนาฏการตัวละคร ฉากสถานที่ และบทสนทนา (จักรกฤษณ์ ดวงพัตรา, 2544, น. 149) เพื่อให้สอดคล้องกับแนวคิดของบทละครที่ตีความใหม่ ในขณะเดียวกันก็ต้องสอดคล้องกับความสนใจของผู้ชมกลุ่มเป้าหมาย และระยะเวลาในการนำเสนอซึ่งได้กล่าวมาแล้ว

ด้วยเหตุที่วรรณคดีเรื่องกากกิลอนสุภาพ มีขนาดสั้น เนื้อหาไม่ซับซ้อน ตัวละครน้อย แต่มีพฤติกรรมที่น่าสนใจชวนให้ตั้งคำถาม ผู้เขียนจึงนำมาดัดแปลงเป็นบทละครเวทีสมัยใหม่โดยเพิ่มเติมเนื้อหาที่นำไปสู่แนวคิดของเรื่อง เพิ่มฉากนาฏการเพื่อให้ละครน่าสนใจชวนติดตาม และเพิ่มบทสนทนาของตัวละครโดยเฉพาะกากี เพื่อให้ผู้ชมได้รับรู้วาทกรรมของกากกิลอนสุภาพที่ต่างจากวรรณคดีต้นเรื่องที่มองเห็นได้เพียงด้านเดียว ในขณะเดียวกันก็เน้นให้เห็นข้อดีของตัวละครชาย ซึ่งวรรณคดีต้นเรื่องไม่ได้เน้น

การนำกากกิลอนสุภาพ “เล่าใหม่” เพื่อสื่อสารกับสังคมร่วมสมัย ในรูปแบบของละครเวทีสมัยใหม่ แสดงให้เห็นศักยภาพของสื่อสมัยใหม่ ที่ทำให้การเล่าเรื่องไม่ได้ถูกจำกัดด้วยมิติของเวลาและเทศะอีกต่อไป หากผู้เขียนบทละครหรือผู้เล่าเรื่องเขียนหรือเล่าได้อย่างมีประสิทธิภาพ เชื่อได้ว่าสื่อละครจะเป็นช่องทางหนึ่งที่จะช่วยให้เยาวชนที่เป็นผู้ชมกลุ่มเป้าหมายได้เห็นคุณค่าของวรรณคดีไทยที่เป็นบทวิจารณ์ชีวิตและมีแง่มุมที่จะสื่อความหมายต่อคนรุ่นใหม่ได้

เอกสารอ้างอิง

- กุสุมา รักขมณี. (2547). *วรรณสารวิจัย*. กรุงเทพฯ: แม่คำผาง.
- จักรกฤษณ์ ดวงพัตรา. (2544). *แปล แปลงและแปรรูปละคร*. กรุงเทพฯ: ศยาม.
- เจ้าพระยาพระคลัง (หน). (2533). *วรรณคดีเจ้าพระยาพระคลัง (หน)*. กรุงเทพฯ: องค์การค้าคุรุสภา.
- รินฤทัย สัจจพันธุ์. (2534). *ตัวละครหญิงในวรรณคดีไทยสมัยอยุธยาและรัตนโกสินทร์ ตอนต้น* (วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- วินิตา ดิถียนต์. (2554). *เรือนนพเก้า*. (พิมพ์ครั้งที่ 6) กรุงเทพฯ: ทรีบีส์.
- มนตรี มีเนียม. (2544). *วิเคราะห์บทละครสมัยใหม่ที่ดัดแปลงจากวรรณคดีไทย*. ปัตตานี: ม.ป.พ.
- สายวรุณ น้อยนิมิต. (2540). กากิ: เดิมพันในเกมการต่อสู้ของผู้ชาย. *วารสารสารคดี* 13(154), 166-168.
- อาทิตย์ ดรุษย์ธร. (2549). *การศึกษาเปรียบเทียบวรรณกรรมการแสดงเรื่องกากิ* (วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย) มหาวิทยาลัยศิลปากร, นครปฐม.

Translated From Thai

References

- Ditheeyon, V. (2001). *Ruean Noppakao*. (6th ed) Bangkok: Trebies. [in Thai]
- Darunathorn, A. (2006). *A comparative study of performance literature, Kaki*. (Unpublished thesis for a Master's Degree of Letters in Thai). Silpakorn University, Nakhon Pathom. [in Thai]

Duangpatra, C. (2001). *Translating, adapting, and transmuting plays*.

Bangkok: Siam. [in Thai]

Meenium, M. (2001). *An analytical study of modern plays adapted from*

Thai literature (Unpublished research report). Prince of Songkla University, Pattani. [in Thai]

Noinimit, S. (1997). Kaki: The wager of men's battle. *Journal of Documentaries*, 13(154), 166-168. [in Thai]

PhraKhleng (Hon), C. P. (1990). *Chao Phraya PhraKhleng (Hon)'s literary works (Hon)*. Bangkok: Kurusapha Commercial Organization. [in Thai]

Raksamanee, K. (2004). *Research series*. Bangkok: Mae Kamphang. [in Thai]

Satjaphan, R. (1991). *Female characters in Thai literature of the Ayuttha and Early Rattanakosin Periods* (Unpublished thesis for a Master's Degree of Letters in Thai). Chulalongkorn University, Bangkok. [in Thai]